

JOAN ARÚS, ARTÍFEX DEL LLENGUATJE

Per **Pere Roca Garriga**

Ben merescuda i justa la fama de què gaudi en la vida, i que estem segurs que es prolongarà “post mortem”, el nostre estimat poeta Joan Arús, traspasat ara fa uns mesos, havent assolit l’edat de noranta anys. Nat a Castellar del Vallès, els sabadellencs l’hem considerat sempre -i ell també s’hi considerava- conciudadà nostre, puix ací és on es mogué i on desenvolupà la major part de la seva vida.

En parlar de fama em refereixo, naturalment, a la seva anomenada com a poeta, com a conreador de l’art literària, en la qual excel·lí -fou, com sabem, Mestre en Gai Saber- i que no abandonà ni un sol moment al llarg dels anys. Aquesta, la creació poètica, era la seva vocació. Probablement són més d’un miler els poemes que ens ha deixat escrits i editats -no sabem quants en guardava al calaix per deixar-los madurar i sotmetre’ls a la llima, abans de donar-los a conèixer- en una bona dotzena de llibres, alguns dels quals, com el “Llibre d’Amor”, han estat objecte de reedicions successives; a més, cal comptar els que trobaríem esparsos ací i allà a les pàgines de revistes les més diverses, tant sabadellenques com de fora.

Quedi entès que no em proposo ara analitzar els seus versos, la seva extensa i valuosa producció poètica, sinó que el meu objecte és el de centrar l’atenció sobre la cura extrema del poeta en l’ús i maneig del llenguatge en totes les seves obres. Era rigorós en aquest punt, com a bon escriptor no es deixa anar mai per la via fàcil del poc més o menys.

Home que estimava el concret i que tenia com pocs l’hagin tingut el sentit de la proporció i de la mesura, no podia acontentar-se en expressar les coses que volia dir si no podia fer-ho emmotllant-se estrictament a les normes de la gramàtica i de la preceptiva literària o “Ars Poetica”. Per a ell, ambdues facetes de l’expressió verbal eren igualment importants. Si recordem que ha estat qualificat per algun crític com a “mestre o rei” del sonet, entendrem què volem dir quan equiparem preceptiva i gramàtica en l’estima que l’Arús professava a aquests elements indispensables del bon dir i del bon escriure.

Rebutjava com instintivament el llenguatge imprecís, borrós o esllenegat que hom sol emprar en la conversa i no s’estava d’interrompre l’interlocutor per tal d’esmenar-lo sobre la marxa.

Cal dir que les normes i els secrets del llenguatge, els havia ben apresos i asimilats, no quedant-se’n a la superfície, sinó aprofundint-los sovint amb interès etimològic o, en un sentit més ample, senzillament per curiositat gramatical. Fou un seguidor convençut i zelós d’En Pompeu Fabra, en el qual sabé veure justament la formulació de la mecànica gramatical catalana amb aquella precisió quasi-científica -quasi-matemàtica- que ell necessitava per a la seva tasca. Això, aquest seguiment del

Fabra de les Normes i del Diccionari, li vingué com l’anell al dit, li arribà en el moment més oportú, que és quan les seves Muses se li mostraven més pròdigues.

Com a artífex del llenguatge, l’Arús s’adelitava a esbrinar el significat clar i precís de les diverses accepcions dels mots, llur polisèmia, i s’endinsava amb complaença en el món de les peculiaritats morfològiques o analògiques i no volia admetre el menor dubte en un altre domini que molts negligeixen, que és el de les estructures sintàctiques.

I és que el seu esperit no s’avenia amb usos ambigus de cap mena; ho volia tot rodó i net, consistent, i concordant amb el veritable geni de la llengua. La veritat és que en la seva obra ens costaria molt de trobar-hi una veritable incorrecció gramatical; ben al contrari, podem trobar-hi sovint girs i expressions mestrioles que ens criden l’atenció no pas per la seva raresa, sinó perquè, posades allà on ell les situa, adquireixen el seu ple significat.

La seva expressió literària, que assoleix sovint uns nivells estètics molt notables, es fonamenta i es basa, apart dels dots personals i el treball de cisellador o d’orfebre a què la sotmet, en el domini real de l’instrument de què se serveix, és a dir, del llenguatge. I no és difícil de comprovar com n’estava d’enamorat dels mots, dels girs, de les locucions castisses, i dels matisos subtils de la llengua que emprava, que podem dir que era la seva, ben seva, però també era la de tots els qui, al llarg dels segles, han escrit en el “pus bell catalanesc”, des de Ramon Llull fins als nostres dies.

Per la seva correcció en el llenguatge i la seva propietat en l’ús de la mecànica gramatical, jo crec que el nostre poeta mereix de figurar amb tot honor en els llibres de lectura de català per a escolars i en les antologies de la poesia catalana que es confeccionen amb el propòsit de presentar peces paradigmàtiques a la consideració del lector de qualitat.

El llenguatge de l’Arús reuneix, a més a més, una condició que jo considero molt valuosa: la manca d’artificiositat. El seu català és planer i perfectament entenedor, no solament pel seu lèxic, no gens rebuscat, sinó també per la lògica diafanitat de la seva sintaxi. El seu català ve a ésser l’arquetipus del que emprem els catalans d’avui, sense concessions, però, als vulgarismes que de vegades enmascaren les obres de certs autors. Tot en ell és clar, entenedor i digne, i la perfecció formal de tots i cadascun dels seus poemes va de bracet amb aquesta característica tan lloable de la pulcritud del seu llenguatge. Jo afirmaria, doncs, sense titubeigs, que l’Arús, el gran mestre del sonet, fou un veritable artífex de la nostra llengua. És aquest un mèrit que cal afegir al valor intrínsec, o sigui, el que té des del punt de vista de l’estètica, de la seva abundant producció. ■

Temps era temps, quan no hi havia els mitjans de propaganda i publicitat que tenim avui, tant les obres d’art com les literàries es defensaven soles i s’imposaven pel que realment valien; per això encara s’aguanten. Joan Arús.